

Eduskunnan sivistysvaliokunta
siv@eduskunta.fi

Viite: Lausuntopyyntö 19.11.2014

AVOIMEN YLIOPISTON FOORUMIN LAUSUNTO: HE 241/2014 vp EDUSKUNNALLE
LAEIKSI YLIOPISTOLAIN JA AMMATTIKORKEAKOULULAIN MUUTTAMISESTA

Avoimen yliopiston foorumi antoi korkeakoulujen erikoistumiskoulutuksen säädösluonnoksia koskevan lausuntonsa opetus- ja kulttuuriministeriölle 16.6.2014

(http://www.hare.vn.fi/mAsiakirjojenSelailu.asp?h_ild=20403&a_ild=223831). Lausunto sisältää lopulliseen hallituksen esitykseenkin soveltuvia kannanottoja mm. erikoistumiskoulutuksen rahoitukseen liittyen, joista tärkeimpänä kielteinen kantamme erikoistumiskoulutusten sisällyttämiseen yliopistojen rahoitusmalliin vuodesta 2017 lähtien.

Tässä lausunnossamme haluamme erityisesti nostaa esille (aiemmassakin lausunnossa esiintuomamme) erikoistumiskoulutusjärjestelmän suhteen avoimeen yliopisto-opetukseen ja sen mahdollistamaan korkeakoulutettujen osaamisen kehittämiseen. Erikoistumiskoulutuksia ei nähdäksemme tulisi perustaa sellaisiin osaamistarpeisiin, joihin voidaan vastata avoimen yliopisto-opetuksen jo olemassa olevalla instrumentilla ja sitä kehittämällä. Esittämämme argumentaatio pätee käsityksemme mukaan monin osin myös avoimeen ammattikorkeakouluopetukseen.

Avoim yliopisto-opetus on vakiintunut osa yliopistojen toimintaa, mistä kertoo mm. sen asema osana yliopistojen rahoitusmallia. Avoin yliopisto-opetus koostuu yliopistotutkintojen osista. Avoimessa yliopisto-opetuksessa opiskelee vuosittain n. 75 000 opiskelijaa. Suoritettu opintopistemäärä oli n. 345 000 ja sen tuottama laskennallinen osuus yliopistojen vuoden 2014 rahoituksesta n. 26 milj. €. Avoimella yliopisto-opetuksella on vakiintunut, koko maan kattava jakeluverkosto ja se tuottaa joustavasti toteutettuja opintoja, jotka mahdollistavat opiskelun työelämässä toimimisen ohella.

Tuoreen, vuonna 2012 kerättyyn opiskelijakyselyaineistoon perustuvan, avoimen korkeakouluopetuksen opiskelijaprofiilia koskevan tutkimuksen (KT Nina Haltian et al. esitys Korkeakoulututkimuksen symposiumissa 20.8.2014, josta tulossa myös artikkeli Aikuiskasvatus -lehteen 4/2014) mukaan n. 65 %:lla avoimeen yliopisto-opetukseen osallistuneista oli korkeakoulututkinto (alempi, ylempi tai jatkotutkinto). Tutkimuksen mukaan opiskelijat ovat sekä aiempaa koulutettumpia että aiempaa vanhempia (n. 74 % opiskelijoista vanhempia kuin 29 v.). Tutkimus jaotteli opiskelijat neljään pääryhmään, joista yksi ja aiempiin tutkimuksiin nähden uusi oli "Tutkintoaan täydentävät", joiden motiivina oli halu täydentää työelämässä tarvittavaa osaamista. Tämä kertoo, että käytännössä korkeakoulutetut käyttävät avointa yliopisto-opetusta työelämässä tarvitsemansa osaamisen täydentämiseen aiemmin tiedettyä enemmän.

HE:n 241/2014 vp keskeisenä tavoitteena (s. 17) on parantaa työelämän ja työelämässä toimivien asiantuntijoiden ja asiantuntijoiksi tähtäävien osaamista korkeakoulujen tutkimus- ja kehittämisosaamiselle ja painoaloille perustuvalla koulutuksella. Tarkoituksena on, että erikoistumiskoulutukset tuovat koulutusjärjestelmään tarkoituksenmukaisen vaihtoehdon tutkinnon jälkeiseen osaamisen täydentämiseen sen sijaan, että nykyisin tutkintoon johtavaa koulutusta käytetään erikoistavana jatkokoulutuksena. Esityksen yhteiskunnallisten vaikutusten kuvauksessa (s. 22) ennakoidaan erikoistumiskoulutusten tarjoamisen vaikuttavan siihen, että tutkintokoulutuksen

käyttäminen ammatillisena jatkokoulutuksena vähenee ja paikat suuntautuvat niille, joilla ei vielä ole korkeakoulututkintoa.

Avoimen yliopiston foorumin näkemyksen mukaan em. tavoitteet voidaan monilla aloilla saavuttaa myös lisäämällä tutkintokoulutuksen työelämälähtöisyyttä, kehittämällä avoimen yliopisto-opetuksen tarjontaa työelämälähtöisesti, vahvistamalla avoimen yliopisto-opetuksen toimintaedellytyksiä ja tehostamalla sitä koskevaa tiedottamista työelämän toimijoille.

Yliopistojen tutkintokoulutuksen työelämälähtöisyyden kehittäminen tukee tutkinto-opiskelijoiden työllistymistä ja yliopistojen yhteiskunnallisen palvelutehtävän toteuttamista. Se mahdollistaa myös työelämän tarpeita paremmin palvelevien tutkinnon osien tarjoamisen avoimena yliopisto-opetuksena.

Avoimen yliopisto-opetuksen tarjonta koostuu tällä hetkellä pääasiassa perus- ja ai-neopintotasoisista opinnoista. Lisäämällä tarjontaan syventäviä ja entistä työelämälähtöisempiä opintoja ja kytkemällä opintojen suoritustapoja mahdollisuuksien mukaan työelämän kontekstiin, voidaan opintotarjonnan työelämärelevanssia parantaa entisestään. Myös tutkinnonosien koostaminen työelämän osaamistarpeiden kannalta relevanteiksi monitieteisiksi osaamiskokonaisuuksiksi yliopistokohtaisesti tai korkeakoulujen yhteistyönä avaisi uusia mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseksi (vrt. korkeakouludiplomikokeilu <http://www.jamk.fi/fi/koulutus/korkeakouludiplomi/>). Tarjonnan kehittäminen työelämälähtöisemmäksi vaatisi nykyistä tiiviimpää yhteistyötä työelämän toimijoiden kanssa. Valtakunnallisesti laajan tarjonnan täysmääräinen ja joustava hyödyntäminen edellyttäisi lisäpanostuksia avoimen yliopisto-opetuksen tieto- neuvonta- ja ohjauspalveluihin sekä opintohallinnon käytäntöjen kehittämiseen.

Avoimen yliopisto-opetuksen toimintaedellytysten kannalta erikoistumiskoulutusjärjestelmä on esitetyssä muodossaan ongelmallinen. Se voi heikentää avoimen yliopisto-opetuksen mahdollisuuksia tarjota tasa-arvoa edistävää ja edullinen koulutusvaihtoehto. Avoimen yliopisto-opetuksen nykyisestä perusrahoituksesta osa kanavoituisi käytännössä erikoistumiskoulutuksiin, jos ne ovat mukana yliopistojen rahoitusmallissa. Ammatillisen kehittymisen kannalta halutuimpia tutkinnonosia voisi olla vaikea saada avoimen yliopiston tarjontaan, jos ne on mahdollista sisällyttää erikoistumiskoulutuksiin, joiden opiskelijamaksut ovat huomattavasti korkeammat. Mahdollisia erikoistumiskoulutuksia suunnitellessaan yliopistojen olisikin syytä tarkastella aikuiskoulutustarjontaansa kokonaisuutena ja hyödyntää avointa yliopisto-opetusta mahdollisten, edeltävinä opintoina vaadittavien tutkinnonosien järjestäjänä eikä sisällyttää ao. tutkinnonosia varsinaisiin erikoistumiskoulutuksiin. Tutkinnonosien sisällyttäminen erikoistumiskoulutuksiin tekee järjestelmän sekavaksi opiskelijan kannalta ja kyseenalaistaa järjestelmän perusteluja, joiden mukaan kyse on osaamistarpeista, joihin ei ole tarkoituksenmukaista vastata tutkintokoulutuksella. Edeltävin perusteluin Avoimen yliopiston foorumi ei pidä toivottavana HE:n perusteluihin (s. 27) sisältyvää linjausta, jonka mukaan erikoistumiskoulutuksiin voidaan sisällyttää korkeakoulututkinnon osia.

Avoimen yliopiston foorumi pitää lisäksi ongelmallisena HE:een sisältyvää erikoistumiskoulutusten toimintakentän rajausta, joka turvaa markkinaehtoisesti toteutetun koulutustarjonnan elintilan, mutta ei vakiintuneeseen koulutusjärjestelmään sisältyvän avoimen yliopisto-opetuksen elintilaa. Laissa yliopistolain muuttamisesta, 7 a §, olisikin syytä todeta:

Yliopistojen erikoistumiskoulutukset ovat korkeakoulututkinnon jälkeen suoritettaviksi tarkoitettuja, jo työelämässä toimineille suunnattuja ammatillista kehittymistä ja erikoistumista edistäviä koulutuksia, joiden tavoitteena on tuottaa osaamista sellaisilla asiantuntijuuden aloilla, joilla ei ole markkinaehtoisesti toteutettua koulutustarjontaa eikä avointa yliopisto-opetusta.

Avoimen yliopiston foorumin puolesta,

Mervi Varja

puheenjohtaja, www.avoimenfoorumi.fi